כיתה ה' | תנ"ך | יסודי | שיעור 1 מתוך 1 | 45 דק' | במדבר א-ד

"אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ": המפקד, המחנה והלויים (במדבר א-ד)

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יספרו מי נספר במפקד (א, ג), כמה היו (א, מו) ומי לא נספר עם כולם (א, מז-מט).
- התלמידים יתארו את סדר המחנה: ארבעה דגלים, בכל דגל שלושה שבטים, מסביב לאוהל מועד, והלויים קרובים למשכן (פרקים ב-ג).
- התלמידים יתאימו לכל משפחה של הלויים את מה שהיא נושאת במסע (פרקים ג-ד).
- התלמידים ישוחחו על הרעיון: לכל אחד יש מקום ותפקיד, וכל אחד חשוב.

📖 הפרקים בקצרה

פרק א, המפקד: בשנה השנית ליציאת מצרים ה' מצווה את משה ואהרן לספור את בני ישראל: כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה, "כָּל־יֹצֵא צָבָא". יחד היו 603,550 (א, מו). את שבט לוי לא סופרים עם כולם, כי הם שומרים על המשכן.

פרק ב, הדגלים: כל שבט חונה ליד הדגל שלו, מסביב לאוהל מועד. יש ארבעה מחנות, ובכל אחד שלושה שבטים: יהודה במזרח, ראובן בדרום, אפרים במערב ודן בצפון. כך גם נוסעים: יהודה ראשון, אחריו ראובן, אחריו אוהל מועד והלויים, אחריו אפרים, ודן אחרון.

פרק ג, הלויים: הלויים נבחרים לעבוד במשכן במקום הבכורות. יש להם שלוש משפחות: גרשון, קהת ומררי, וכל משפחה חונה בצד אחר של המשכן. משה, אהרן ובניו חונים במזרח, לפני הפתח.

פרק ד, המשא: כל משפחה נושאת חלק אחר של המשכן במסע: קהת את כלי הקודש, גרשון את היריעות והמכסים, ומררי את הקרשים, הבריחים, העמודים והאדנים.

❓ השאלה הגדולה של השיעור

איך מסדרים מחנה ענק במדבר, כך שלכל אחד יש מקום?

🗺️ מפת המחנה (להקרין או לצייר על הלוח)

המפה מסודרת כמו מפה רגילה: צפון למעלה, מזרח מימין. לפי במדבר ב, ג-לא; ג, כג-לח.

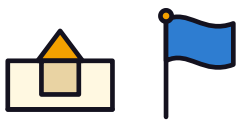
🔤 מילות היום (לכתוב על הלוח)

מִפְקָד · דֶּגֶל · מַחֲנֶה · שַׁבָּט · אֹהֶל מוֹעֵד · לְוִיִּם · מַשָּׂא

⏱️ מהלך השיעור בקצרה

- **פתיחה · 5 דק':** איך מסדרים טיול שנתי של כל בית הספר?
- **חלק 1 · 10 דק':** המפקד (א, א-ג; א, מו-מט)
- **חלק 2 · 15 דק':** בונים את המחנה בכיתה (פרק ב)
- **חלק 3 · 10 דק':** הלויים ומה כל משפחה נושאת (ג-ד)
- **סיכום · 5 דק':** כרטיס יציאה ודגל קבוצה

⏱️ פתיחה (5 דק'): טיול של כל בית הספר

שואלים: "כל בית הספר יוצא לטיול. איך דואגים שאף אחד לא ילך לאיבוד?" (סופרים, מחלקים לקבוצות, לכל קבוצה שלט או צבע, יש סדר הליכה.) רושמים את הרעיונות על הלוח.

מחברים: בני ישראל במדבר הם מחנה ענק. היום נראה איך ה' מסדר את המחנה, ונבדוק אם הרעיונות שלנו דומים.

⏱️ חלק 1 (10 דק'): המפקד

שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל (במדבר א, ב)

מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל (במדבר א, ג)

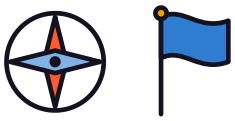
וַיִּהְיוּ כָּל־הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים (במדבר א, מו)

אַךְ אֶת־מַטֵּה לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת־רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר א, מט)

קוראים יחד. שואלים: את מי סופרים? (גברים מגיל 20, שיכולים לצאת לצבא.) כמה היו? כותבים על הלוח במספרים: 603,550. את מי לא סופרים עם כולם? (שבט לוי.)

רש"י (במדבר א, א) אומר שה' סופר את ישראל הרבה פעמים, "מתוך חבתן לפניו מונה אותם כל שעה". שואלים: מה אנחנו סופרים שוב ושוב, כי הוא יקר לנו? (כסף בקופה, קלפים באוסף, ילדים בטיול.)

⏱️ חלק 2 (15 דק'): בונים את המחנה בכיתה

אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ בְּאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ

(במדבר ב, ב)

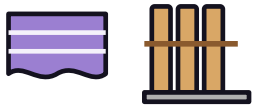
כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ (במדבר ב, יז)

מניחים במרכז הכיתה כיסא או קופסה: "אוהל מועד". מחלקים 12 כרטיסים עם שמות השבטים, ותולים על הקירות ארבעה שלטים: מזרח, דרום, מערב, צפון. כל תלמיד/ה עם כרטיס מחפש/ת בפסוקים (ב, ג-לא) איפה השבט שלו חונה, ועומד/ת בצד הנכון. ארבעה תלמידים מחזיקים "דגל" (דף צבעוני): יהודה, ראובן, אפרים ודן.

אחר כך "נוסעים": המחנות זזים לפי הסדר: יהודה (ב, ט), ראובן (ב, טז), אוהל מועד והלויים באמצע (ב, יז), אפרים (ב, כד) ודן אחרון (ב, לא).

תרגיל חשבון קצר: מחברים את ארבעת המחנות (ב, ט; ב, טז; ב, כד; ב, לא) ובודקים שיוצא 603,550, כמו בפרק א.

⏱️ חלק 3 (10 דק'): הלויים, ומי נושא מה

> וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר (במדבר ג, יב)
>
> וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי (במדבר ג, יז)

מסבירים: הלויים עובדים במשכן במקום הבכורות. יש להם שלוש משפחות. משחק "מי נושא מה": המורה קורא/ת פריט (ארון, יריעה, קרש, מנורה, עמוד, מסך), ושלוש קבוצות (קהת, גרשון, מררי) מרימות יד כשזה המשא שלהן (ג, כה-לז; ד, ד-לג).

אפשר להוסיף: בכורות ישראל היו 22,273 והלויים 22,000 (ג, לט; ג, מג). את 273 הבכורות הנוספים פודים בחמישה שקלים כל אחד (ג, מו-מז). כמה שקלים יחד? (1,365, ג, נ.)

⏱️ סיכום (5 דק'): כרטיס יציאה

כל תלמיד/ה כותב/ת: "דבר אחד שלמדתי על המחנה במדבר". קבוצה שמסיימת מתחילה לעצב "דגל קבוצה" בדף העבודה. שואלים בסוף: למה חשוב שלכל אחד יהיה מקום קבוע?

📖 מה אומר רש"י

רש"י על במדבר א, א:

> "מתוך חבתן לפניו מונה אותם כל שעה, כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים"

לכיתה מספיק לומר: ה' סופר את ישראל כי הם יקרים לו, כמו שסופרים דבר אהוב.

💡 הערות למורה

במפקד נספרו רק הגברים מגיל עשרים, "כָּל־יֹצֵא צָבָא" (א, ג). אם תלמידים שואלים למה לא ספרו את כולם, אפשר לענות: זה מפקד של מי שיוצא לצבא. סמלי הדגלים וצבעיהם לא כתובים בפסוקים (הם מופיעים במדרש), ולכן הדף לא מצייר אותם, והתלמידים מעצבים דגל משלהם.

באתר יש גם יחידה על ספר במדבר לכיתה ה': יחידה 11: במדבר, מסע, משברים ומנהיגות.

📝 בדף העבודה

השלמה מהפסוק, תרגיל חיבור של ארבעת המחנות, מפת מחנה להשלמה עם מחסן מילים, סדר המסע, התאמה של משפחות הלויים למשא, תרגיל הבכורות, שאלה על רש"י, ודגל קבוצה לעיצוב. מחוון למורה בעמוד נפרד.

מקורות

- במדבר פרקים א-ד, ספריא (מקרא על פי המסורה)
- רש"י על במדבר א, א, ספריא

נוצר בבינה מלאכותית. נוסח הפסוקים מספריא (מקרא על פי המסורה) בלי טעמי המקרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. הסיכומים במילים שלנו. הציורים הם איורים פשוטים בציור ממוחשב.

מחוון למורה

מחוון: "אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ": המפקד, המחנה והלויים

1. **חלק א, שאלה 1:**
   מִבֶּן **עֶשְׂרִים** שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא **צָבָא** בְּיִשְׂרָאֵל (א, ג).
2. **שאלה 2:**
   שבט לוי (א, מז-מט).
3. **שאלה 3:**
   603,550 = 157,600 + 108,100 + 151,450 + 186,400. כן, זה אותו מספר כמו בפרק א, פסוק מו (וגם ב, לב).
4. **שאלה 4:**
   לפי רש"י, ה׳ סופר את ישראל כי הם אהובים ויקרים לו. דוגמאות: כסף בקופה, קלפים באוסף, ילדים בטיול. כל תשובה מתאימה.
5. **חלק ב, שאלה 5:**
   מזרח: דגל יהודה, יששכר, זבולון (ב, ג-ז). דרום: דגל ראובן, שמעון, גד (ב, י-יד). מערב: דגל אפרים, מנשה, בנימין (ב, יח-כב). צפון: דגל דן, אשר, נפתלי (ב, כה-כט).
6. **שאלה 6:**
   1 מחנה יהודה (ב, ט); 2 מחנה ראובן (ב, טז); 3 אוהל מועד והלויים (ב, יז); 4 מחנה אפרים (ב, כד); 5 מחנה דן (ב, לא).
7. **שאלה 7:**
   כמו שחונים, כך נוסעים: כל שבט שומר על המקום שלו גם בדרך. כך כולם יודעים איפה לעמוד, לא הולכים לאיבוד, ואין בלגן.
8. **חלק ג, שאלה 8:**

1 = ג (קהת: כלי הקודש, ג, לא; ד, ד-טו); 2 = א (גרשון: היריעות והמכסים, ג, כה-כו; ד, כה); 3 = ב (מררי: הקרשים, הבריחים, העמודים והאדנים, ג, לו; ד, לא).

9. **שאלה 9:**
   22,273 פחות 22,000 = 273. 273 כפול 5 = 1,365 שקלים (ג, מו-נ).

10. **שאלה 10:**
    תשובה אישית, למשל: תורנות בכיתה, הכנת ארוחה בבית, משחק כדורגל.

11. **חלק ד, שאלה 11:**
    עבודה יצירתית. בודקים שיש הסבר קצר מתחת לדגל.

12. **כרטיס יציאה:**
    למשל: כל שבט חונה ליד הדגל שלו, בצד קבוע מסביב לאוהל מועד, ונוסעים באותו סדר.

נוסח הפסוקים מספריא (מקרא על פי המסורה), בלי טעמי המקרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. פירוש רש״י מספריא. החשבון נבדק: 186,400 + 151,450 + 108,100 + 157,600 = 603,550; 22,273 פחות 22,000 = 273; 273 כפול 5 = 1,365. נוצר בבינה מלאכותית.